

nam to možjé, kateri znajo rastline v njih obstojne dele razkrojevati, povejo, da

	gnjilca	fosforne kisline	pepé- lika	apne- nice in lojnice	kreme- na	
smreka (80 let stara)						
ima	3	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$	funt.
bukev (100 let stara)						
ima	5	1	$1\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	1	"
Senó in otava ima	14	6	17	8	20	"
Pšenica zrela (zrnje in slama) ima	10	$4\frac{1}{2}$	$5\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{2}$	20	"
Rž zrela	9	$4\frac{1}{4}$	$6\frac{1}{2}$	$3\frac{1}{4}$	18	"
Ječmen, zrel	11	$4\frac{3}{4}$	7	$5\frac{1}{4}$	20	"
Oves, zrel	10	$4\frac{1}{2}$	7	$4\frac{1}{2}$	21	"
Grah, zrel	21	$5\frac{1}{2}$	11	16	2	"
Krompir, zrel	16	$6\frac{1}{2}$	22	11	3	"
Pesa, zrela	18	4	21	7	2	"
Detelja v cvetji	20	$5\frac{1}{2}$	20	20	2	"

Iz tega je očitno, kako nekateri sadeži veliko več ali manj gnjilca in imenovanih družih redivnih stvari potrebujejo, — vidi se, da les v gozdu je z najmanjšo mero zadovoljen, za tem žita, ki imajo veliko manj vseh tistih reči v sebi, kakor jih ima grah, krompir, pesa in detelja.

Če še eno stopinjo dalje storimo in prašamo možé, kateri so obstojne dele rastlin preiskavali v različnih dobah njih rasti, bomo zvedeli, da za dodelanje semena se največ gnjilca in fosforne kisline potrebuje; v perji in steblih je največ apnice, lojnice in pepélika, v travah in žitu tudi kremenca; največ pepélika (potašelja) je pa v krompirji, pesi in družih mesnatih koreninah. Dokler so rastline mlade, so bogatejše gnjilca in fosforne kisline, kakor bolj stare; te pa imajo spet več gnjilca iz omenjene kisline v sebi, kakor popolnoma zrele. Mlade rastline imajo za tega voljo več živeža v sebi, kakor stare. Kedar rastlina cvetè in zoreti začenja, se gnjilec in fosforna kislina potegneta v cvet, pozneje v seme, in od tod pride, da obožajo potem korenike, stebila in perje. V zemljo ne gre nič nazaj, kar je rastlina enkrat v-se vzela.

Po izvedbi teh skušinj in preiskav si bomo prizadajali razložiti opeševanje zemljišč.

(Dalje in konec.)

Gospodarske skušnje.

Kakošna sadna drevesa pozebejo poprej kakor druga?

Kolikor bolj so dozorele enoletne mladike, tem manjša je nevarnost, da bi pozebla drevesa. Čem bolj gorko in suho je bilo poletje pred zimo, tem manjša je nevarnost, da bi pozebla drevesa zato, ker ravno od poletne toplote je odvisna stopinja zrelosti enoletnih mladik. Mokra poletja napravljajo tedaj večo nevarnost za pozebljenje dreves. Res je sicer, da hudi mraz izjemno tudi popolnoma zreli les pomori, al k sreči takih nenavadnih mrazov pri nas navadno ni.

Živinozdravniška skušnja.

Difteritis pri teletih.

Tisto strašno nevarno vratno bolezen novejšega časa, kateri je difteritis imé, človeka zlasti pa otroke hitro umori in je zelo nalezljiva, je — kakor časnik Bukovinske kmetijske družbe poroča — dr. Dammann pri teletih neke grajščine zapazil. Dr. Dammann je na žleznati koži nebá, nosnih votlin in še družih delih gobca našel po mikroskopični preiskavi take premembe, kakor jih popisujejo zdravniki pri otrocih. Tudi kožica

med parklji ni bila zdrava in pljuča so bila sém ter tje gnojna. Dr. Dammann je nalašč materijo vcepil nekemu popolnem zdravemu teletu in ga prestavil v poseben hlev. Tudi to tele je kmalu zbolelo za difteritno vratnico, pa se po primernih zdravilih v treh tednih ozdravilo. — Grajščinski inšpektor, kateri je ozdravljanje zdravnikovo nadzoroval, je pa tudi za to vratno boleznijo (difteritis) zbolel. Dr. Dammann, oprt še na več družih skušinj, trdi, da se difteritis prav pogostoma nahaja pri teletih, od katerih se, ker je zelo nalezljiva, lahko na človeka prenese. (Mi ne bi prisegli, da je vse tu rečeno resnično; vsaj je to prvokrat, kar beremo, da so ljudje po teletih difterijo našli.)

Politične stvari.

Enajsta ura bije!

Vojska v Turčiji je pri kraji, zdaj se utegne pričeti boj zavoljo Turčije, kajti da se ima ta država razbiti na kose, o tem ni nobenega dvoma več.

Kakor vsaka velika vojska, se ima tudi ta končati z nekako konferenco, to je, shodom Evropskih velikih oblasti. Kje bode ta shod, to še ni določeno. Le to je zdaj že gotovo, da na Dunaji ne bo; Rusija namreč ne mara Dunaja — ne da bi se ga bala, ampak zato, ker želi, da bi se posvetovanje vršilo brez vsakega nepotrebne, posebno Magjarskega vpliva in se končalo kar najhitreje mogoče. Zato bo Gorčakov izbral si gotovo kak tih kot daleč od ropota vojnega in političnega v kaki manjši in neutralni deželi — govori se že o Lausani ob Genevskem jezeru v Švici.

Načrt, na čegar podlagi se bo vršila konferenca in sklepal mir, smo v zadnjem listu že površno objavili. Pred konferenco pridejo vprašanja zaradi nove vravnave Turških dežel, ker je Rusija privolila v njo le pod tem pogojem, da se osvobodé kristjani in sklene mir na trdnih podlagah. Za vse to hoče imeti pritrjenje vse Evrope. So pa razen tega še tudi vprašanja, ki ne morejo biti predmet konference, ampak le predmet določil med Rusijo in Turčijo; to je namreč odškodovanje za vojne stroške, ki jih bo plačala Turčija ali v denarji, blagu, ali pa tudi z deželami.

Glavna razprava pri konferenci bo gotovo sukala se krog iztokov Donave in o Dardanelih, ker to vprašanje zadeva res skoro vse Evropske države. Vsakako pa se tudi o tem mora pripoznati prva beseda Rusiji, ki si je to pravico kupila s toliko denarnimi stroški, s toliko krvjo. Za to svojo pravico se bo Rusija tudi res potezala z vso silo; porok temu so besede cara Ruskega o paradi v Petrogradu, ki je rekel, „da je Rusija trdna volja, celó vsej Evropi vkljub obdržati to, kar si je v boji pridobila.“

Vendar navedene Evropske konference menda ni pričakovati še tako naglo, kajti zdaj mikajo svet vse druge dogodbe. Rusi stojé pred Carigradom in utegnejo vkljub premirju marširati v mesto. Siloma tega ne bodo storili zdaj, ko ste Rusija in Turčija ustavili boj. Če v Carigrad gredó Rusi, se bo to zgodilo iz družih vzrokov: ali jih bo sultan poklical sam za svojo lastno in kristjanov varnost, ali pa bodo šli v mesto za to, ko utegnejo Angleži, Lahji, Francozi s svojimi ladijami priti pred-nj. To se do zdaj še ni zgodilo; al slišati je vendar, da je šlo nekaj vojnih ladij Angleških in Francoskih tje — češ, da branijo svoje podložne, ako bi se v mestu pričela kaka revolucija. Če bi pa šle vse Evropske moči pomagat v tem Turčiji, potem neha biti ona samostojna država, prišel je tedaj čas, da razpade.

Da je že celó na kantu, pričajo pogoji premirja, o katerih se zdaj za gotovo vé, da so sledeči: „zapór luk ob Črnem morji je nehal, trgovini je pot zopet odprta. Turki popusté Sulino, Ruščuk, Silistrijo in Vidin, Rusi pa odpró Donavo trgovstvu. Ruskim četam se izročé sledeči morski obali: ob Črnem morji od Ruske meje do Balčika, od Misivre do Derkiöja; Rusi zasejejo luke Bolgarske in Midijske. Ob Marmarskem morji dobé Rusi obali od Bujuk-Čekmedže do Čarkiöja, v Archipelu pa od Urše do Makija. Turške železnice se odpró trgovini.“ Iz tega se razvidi, da Rusija pri sklepanji premirja ni gledala samo na se, ampak se ozirala tudi na druge države.

Kaj pa z Avstrijo? Bo li ona zopet le gledala in slednjich pobirala, kar bo pri splošni delitvi Turčije vsem drugim ostalo? Skoro le en glas je, da je svojo nalogo na izhodu že precej zgrešila, vsaj ona je bila v prvi vrsti poklicana rešiti Turške Slované, ki so njo prvič na pomoč klicali. Če bi bil Andrassy bolj Avstrijan, kakor je Magjar, bi bila naša vojna gotovo davno že stala v Hercegovini in Bosni in tako bi tudi Avstrija imela pravico odločne besede v Evropski konferenci zaradi Turčije. Po raznih turkoljubnih burkah Magjarov in nemških turkoflov se sicer ni razrušilo prijateljstvo med našim in Ruskim carom, vendar pa se je gotovo skisalo v Petrogradu zaupanje do Avstrijske vlade. Ker je pa med državami, ki so o Parižkem miru dale poročstvo za celoto Turčije, tudi Avstrija, zato jej pristojna še odločna beseda pri konferenci. Da bi le tu ne bil grof Andrassy zopet bolj Magjar, kakor Avstrijan in tako ne delal nepotrebnih sitnosti na ljubo svojim Magjarom, ki že zopet s sabljami rožljajo in celó zdravnike najemajo za svojo Honvedsko vojno!

Berolinski časniki poročajo o velikem razločku iztočne politike kneza Bismarka in pa Andrassy-a, češ, da Nemčija in Rusija pridete na kongres z mislijo, da se Turčija prepusti razpadu, Avstrija in Anglija pa želite rešiti in učvrstiti carstvo Turško ter zatega del se ne more od konference pričakovati kak gotov vspeh. Ko smo ta članek poslali tiskarni, počil je nenadoma glas po časnikih, da ste Rusija in Turčija sklenili med seboj zvezo za obrambo in upor, in da zveza nikakor ni na poti, da se Turčija razcepi na kose. Če je to resnica, ne more se povedati, kako se izmota iztočno vprašanje.

Skrajni čas je tedaj, da bi na Dunaji prodrlo prepričanje, da tudi Avstrija mora varovati svoj prid in se ustaviti na drugačno stališče. Pripoveduje se, da je bilo zadnje dni poklicanih več viših častnikov, med njimi tudi načelnik generalnega staba, obrist Popp iz Hrvaškega na Dunaj. Vrh tega je slišati, da se naša vojna pripravlja za neko akcijo. Kam li bo šla, če ne v Bosno in Hercegovino, da tako Avstrija varuje tudi svoj prid in zadobi za svoje tirjatve pri konferenci trdno stalo! Morda bo vendar v Avstriji konečno zmogla misel interesov Avstrijskih in ne Magjarskih. Res, enajsta ura bije!

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem leta 1529.

Priredil M. Molek.

(Dalje.)

14. oktobra zjutraj ob 8. uri bližajo se paši z najhrabrejšimi janičari, za njimi pa konjiki, nadjaje se z naskokom prodreti.

Kristijanje so jih še gorkeje sprejeli kakor poprej. Zdaj se niso več bili, ampak klali so se.

Pri tej priložnosti se je nekaj posebnega prigodilo, kar kaže hrabrost Homerovih junakov.

Gori na razvalinah, kjer je hotel Turek v mesto prodreti, bila sta v dvoboji nek Nemec in nek Portugalec, prepiraje se, kateri teh dveh narodov prednost zasluži. Ko Turki naskočijo, odjenjata, in Nemec telebne v prepad janičara, ki je bil konjski rep že na ozidje postavil; za njim pošlje še precej drugih dušmaninov. Naposled tudi Nemca mahne nekdo tako zeló, da mu padeta na tla škit in roka. Portugalec, ko to vidi, hití mu pomagat, al pšica zadene tudi njega v desno ramo, meč pade mu z roke; zgubljen bi bil, ako bi ne bil Nemec z uno še zdravo roko mahnil janičara in ga pobil na tla. Z razbitim orožjem in pohabljenimi udi borila sta se s sovražnikom še naprej. Po mnogih ranah oslabiljena se še objemata, pa junaško končata! — Lep izgled, kako sila združuje prijatelja in neprijatelja!

Ob dveh še enkrat in zadnjikrat Turki naskočijo mesto z veliko silo, pa s slabim vspehom kakor poprej, dasiravno se je bil tudi zdaj porušil kos zida pri „Koroških vratih“. Že čisto obupani so se Turki zagnali še zdaj in streljali na vse pretege.

Nesreča vendar nikdar ne praznuje. Ravno pri zadnjem napadu zdrobila je šibra, ki je od zida priletela, slavnemu Salmu stegno; rana je bila smrtno-nevarna; dobil jo je v najimenitnejšem trenutku svojega življenja 14. oktobra 1529. leta. Eno uro pozneje je sultan že zapovedal svoji armadi, popustiti obleganje in podati se domú. Zmagovalec v tolikih bitvah bil si je glavo razbil nad Dunajskim zidovjem. Koliko ponižanje za-nj!

Al človek, ko ga divja strast prevzame pa se maščevati ne more nad močnimi, maščuje se nad slabimi, nedolžnimi. Sultan se ni mogel ločiti od Dunaja brez žalostnega sledú svoje krutosti.

Ob 11. uri zvečer prestraši mesto s silnim hrupom; pomoriti je dal vse vjete kristijane, kolikor jih je v taboru imel; prizanesel ni ne starcem, ne ženam, dojenčke pa so natikali na kole. Jok in stok bil je strašansk, morija bila je grozna. Tabor svoj so zažgali, zapalili še ostale dele predmestij; po vinogradih trte poruvali in drevje posekali.

Požigal in moril je, ko je na Dunaj prihajal, in enako je delal, ko je odhajal. Turek ostane Turek, kakor ga obrneš: dandanes je tak, kakor je bil pred 300 ali 400 leti; njemu je napredek: požigati pa moriti.

Od Dunaja so se Turki le počasi pomikali proti višinam Dunajskega hriba. Veliki vezir je zadej ostal ter polagoma korakal za drugimi. Veselje v mestu bilo je nepopisljivo! Pravi domovinski čut Dunajčanov razodeval se je celi čas obleganja, hvaležnost do Boga pokazala se je tudi zdaj prav očitno. Vse je vrelo v cerkev sv. Štefana Boga zahvalit za prečudno rešitev. Po odpeti zahvalni pesmi pa so se sešli k veseli pojedini in na večer so veselja zagromeli vsi topovi na nasipih.

Ko je Sulejman streljanje topov slišal kot znamenje slavne zmage, odzdravil je tudi on s topovi. Da se je še bolj smešnega storil, poslal je v mesto nazaj vjete in sporočil posebno po Zedlicu, ki je bil sultanu vrlo priljubljen, da „sultanov namen ni bil kaj posebno hudega početi proti Dunaju, le prisilil bi bil rad Ferdinanda, naj se osoda Ogrov z vojsko reši.“

Dragi čitatelj, kaj ne: „izgovor je dober, če ga pes na repu prinese.“

Pri vsej tej Turški smešnosti, ko bi res le smešnost bila, izgubil je sultan 40.000 mož; 20.000 za kugo, 20.000 pa vsled deževnega jesenskega vremena. In kako hudo je bilo sultanu, ker je bil nad 20.000 izgu-